

<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.2207>

Dr. Öğr. Üyesi Ali KAHRAMANOĞLU

Onokuz Mayıs Üniversitesi, Bafra İşletme Fakültesi, Sigortacılık ve Aktüerya Bilimleri Bölümü, Samsun / TÜRKİYE

Citation: Kahramanoğlu, A. (2020). Bireysel emeklilik sigortaları fonlarının ekonomik etkileri. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(62), 3508-3516.

BİREYSEL EMEKLİLİK SİGORTALARI FONLARININ EKONOMİK ETKİLERİ

ÖZET

Nüfus artışı ve teknolojik gelişmelerin etkisi olarak gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler hem artan yaşlı ve emekli nüfusun ekonomik taleplerini hem de refah taleplerini karşılamakta zorlanmaktadır. Bu sorunların temelinde devletlerin tüm vatandaşları kapsayan ve refah standartları oluşturmak amacıyla kurduğu ve yönetmeye çalıştığı 'Sosyal Güvenlik Sistemlerinin' vatandaşların hem çalışma hem de emeklilik hayatlarında yeterli olmaması bulunmaktadır. Ne yazık ki oluşturulan bu sistemlerin içinde büyük miktarda maddi açıklar bulunmaktadır ve bu nedenle emeklilik dönemine geçişte çalışanların hayat standartlarında önemli düşüşler meydana gelmektedir. Hayat standartlarını yükseltmek için emekliler çalışmaya ve iş hayatında kalmaya devam etmeye çalışmaktadırlar. Bu eksiklikler nedeniyle devletlerin sistemlerinin yanında tamamlayıcı sistemler olması gerektiği gelişmekte olan ve gelişmiş ülkeler tarafından da kabul görmüştür. Yaşanan olumsuzluklar refah artırıcı beklentiler ile Özel Emeklilik Sistemleri ve bunun bir parçası olarak Bireysel Emeklilik Sistemleri ön plana çıkmıştır. Bireysel emeklilik sistemleri sayesinde çalışanların emeklilik dönemlerine maddi katkı sağlama imkanı doğmuştur. Bunun yanında katılımcıların sağladığı uzun vadeli fonlar ile emeklilik şirketleri tarafından yatırıma dönüştürülmekte ve sermaye desteği olarak reel sektöre aktarılmaktadır. Bu çalışmada, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) ülkelerinde Sosyal güvenlik sistemlerinin açıkları nedeniyle ortaya çıkan Bireysel emeklilik sistemlerinin ekonomik etkileri üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Güvenlik Sistemleri, Bireysel Emeklilik Sigortası, Ekonomi, Emeklilik Fonları

ECONOMIC EFFECTS OF INDIVIDUAL PENSION INSURANCE FUNDS

ABSTRACT

As a result of population growth and technological developments, developed and developing countries have difficulties in meeting both the economic demands of the increasing elderly and retired population and the demands of welfare. The basis of these problems is that the "Social Security Systems" that states have established and tried to manage to create welfare standards and include all citizens are not sufficient in both their working and retirement lives. Unfortunately, there is a large number of financial deficits in these systems, which is why there is a significant decrease in the living standards of employees in the transition to retirement. In order to raise their living standards, retirees try to continue working and staying in business life. Due to these deficiencies, it has been accepted by developing and developed countries that states should have complementary systems besides their systems. Private Pension Systems and, as a part of it, Private Pension Systems came to the fore with the negativities experienced, welfare-enhancing expectations. Thanks to the private pension systems, employees have the opportunity to contribute financially to their retirement periods. In addition, the long-term funds provided by the participants are converted into investments by pension companies and transferred to the real sector as capital support. This study will focus on the economic effects of Individual pension systems that arise due to the deficits of social security systems in Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) countries.

Keywords: Social Security Systems, Private Pension Insurance, Economy, Pension Funds

1. GİRİŞ

Sosyal güvenlik; teknolojik gelişmeler ve insanların demokratik taleplerini daha yüksek sesle dile getirmesi sonucunda, bu beklentilere cevap veren devletlerin, vatandaşlarının ekonomik olarak desteklemeleri ve gelecek öngörülerini ile sosyal yapı gelişimine göre günlük hayata etki eden sosyal devlet anlayışıyla ortaya çıkmıştır (Alper ve Tatlıoğlu, 1994). Bunun yanında vatandaşlar ve onların bakmakla yükümlü olduğu kişilerin ekonomik ve sosyal tehlikelerin meydana gelmesini önlemek,

önlenmesi mümkün olmayan rizikolarla karşılaştıklarında ise hayat standartlarında düşüş olmamasını sağlayacak bir koruma garantisi oluşturmak nedeniyle de hayat bulmuştur (Dilic, 2009).

Sosyal güvenlik kavramının en geçerli ve kapsamlı tanımı; toplumda kabul görmüş güvenilir kurum ve kuruluşlar aracılığıyla ülkede yaşayan vatandaşların hem günlük hem de gelecek için güvence sağlamak amacıyla kurulmuş, uyumlu bir şekilde, çalışma hayatında ve sosyal yaşamda gerçekleşecek risklerin engellenmesi ve etkilerinin en aza indirilmesi için, kazançları bir süre için veya tamamen bitmiş kişilere sigortacılık kapsamında destek olan bir sistemdir. Bir başka deyişle ülke vatandaşlarının diğer bireylere mecbur olmadan istek ihtiyaçlarına ulaşmasını sağlayan sistem olarak değerlendirilebilir. Bu nedendir ki bir güvenlik sistemi olarak, kişilerin geleceğini güvende hissetmesi için hem bireyi hem de toplumu türlü rizikolara karşı koruyan ve sosyal adaleti gerçekleştirmektedir. Ayrıca ekonomik olarak zayıf kişilerin daha yüksek standartlarda yaşaması için ihtiyaç duyulan geliri ve geliri olmayanları da korumak suretiyle yoksullukla mücadeleyi amaçlamaktadır (Talas, 2003).

Sosyal güvenlik ihtiyaçları; çalışanların ve bakmakla yükümlü oldukları kişilerin hastalanması, kaza geçirmesi, yaşadıkları ülkede veya bölgede ekonomik kriz çıkması veya emeklilik durumunda refahlarını korumak için gerekli mali yeterliliklerden uzak kalma korkusu sebebiyle ortaya çıkmıştır (Tanrıverdi, 2000). Bu sebeplerle vatandaşların gelecek kaygılarını karşılamak amacıyla devletler, 18. Yüzyılda ortaya çıkan ‘Sosyal Devlet’ akımından da etkilenecek, ülkesinde çalışan ve çalışmayan tüm kesimlerin asgari refah standartlarını oluşturmayı kendilerine görev edinmişlerdir. İlk kez Amerika Birleşik Devletlerinde (ABD) kanun olarak resmileşen ‘Sosyal Güvenlik Kanunu’ ile vatandaşlarının temel haklarından olan, mesleki veya sosyal riskler nedeniyle geliri düşen bireylerin, kendi başlarına yaşamlarını sürdürebilme imkanının korunması hedeflenmiştir. Bu yasa kapsamında yaşlanma, vefat ve işsiz kalma riskleri bulunmaktadır. Diğer yandan daha geniş anlamda vatandaşlarının faydasını gözeterek başka bir ‘Sosyal Güvenlik Yasası’ ise 1938 yılında Yeni Zelanda’da kabul edilmiş ve uygulanmaya başlanmıştır (Jütting, 1999).

Tarihsel süreçte her ülke kendi şartları, yönetim şekilleri ve ekonomik durumları doğrultusunda sosyal güvenlik mekanizmaları oluşturmuştur. Türkiye’de devlet sosyal güvenlik sistemleri anlamında bir yandan düzenleyici ve denetleyici konumda iken bazı devletler ise sistemi sadece düzenleyip denetlemede uygulamalı özel sektöre devretmiştir (Tuncay, 2002). Devletler 2. Dünya Savaşı’nın ardından ağır şartların oluşması nedeniyle “pay as you go” (PAYG) modeli temelli sosyal güvenlik sistemlerini kullanmaktadır (Şener ve Akın, 2010). Bu kapsamda, mevcut durumda sigortalı çalışanlarının katlandığı vergiler ile emekliye ayrılmış kişilerin maaşları karşılanmakta olup sistem nesilden nesile silsile yoluyla devam edecektir (Asaminew, 2010).

PAYG dağıtım esaslı emeklilik sistemi sayesinde vatandaşların çalışma hayatı sonrasında karşılaşacakları mali problemleri engellemeye yetecek bir konuma ulaşmasında eksiklikler beklenmektedir (Antolin, Payet ve Yermo, 2012). Bundan dolayıdır ki hükümetler ilave yeni sistemlere ihtiyaç duymuştur. Bu ihtiyaçlar çerçevesinde Dünya Bankası gibi uluslararası ekonomik kuruluşlar kamu-özel sektör ortaklıklarını ve işbirliklerini öneren gelişmiş sistemler üzerinde görüş birliğine varmıştır (Rust, 2002). Nihai öneri olan Çok Basamaklı sistem eskisine nazaran hem kamu hem de özel sektör yapılandırmasını içermektedir (Orenstein, 2003).

Tablo-1: OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development)’e Göre Emeklilik Sistemlerinin Basamakları

1.Basamak	Dağıtım esasına dayalı yani çalışanlardan alınan katkı paylarıyla mevcut emeklilerin maaşlarının ödendiği kamunun sosyal güvenlik sistemi
2.Basamak	İşveren ve bazen de çalışan tarafından yapılan katkılarla oluşan ve özel sektörde yönetilen fonlu işveren emeklilik planları
3.Basamak	Bireylerin gönüllü tasarruflarıyla oluşan ve özel sektörde yönetilen gönüllü bireysel emeklilik planları

Tablo-1’ de belirtilen basamaklar bazı devletler için tamamlamaya yakın bazıları içinse ikincisi bir seçenek olarak görülmektedir. Bazı devletler zorunlu katılım uygularken bazıları ise gönüllülük esasına göre sistemi uygulamaktadır. Alternatif olarak değerlendiren devletlerde sigorta prim bedelleri işverenler ya da çalışanların bağlı oldukları sendikalar tarafından yapılmaktadır. Her durumda nihai

amaç olan sürdürülebilir sosyal refaha ulaşmak vatandaşlar ve hükümetler için vazgeçilmez bir hedef olmuştur (Cignafinans, 2014).

Jawadi vd. (2009), Mesike ve Ibiwoye (2012) ve Sibindi (2014) çalışmalarında; kişisel tasarruflarından elde edilen bireysel emeklilik sigortası birikimlerinin fon ihtiyacı duyanlar için piyasalarda yatırıma çevrilmesiyle daha gelişmiş ve kapsamlı sermaye gruplarının ortaya çıkacağını belirtmişlerdir. Olayungbo (2015), Enache, Milos ve Milos (2015); Gueraineau ve Sawadogo (2015) ise çalışmalarında; sigortacılık sayesinde toplanan finansal büyüklükle piyasa büyüklüğü ve gelişimi arasında olumlu bir uyumun olduğunu belirtmişlerdir. Bu çalışmada; Sosyal güvenlik sistemlerinin açıkları nedeniyle ortaya çıkan Bireysel emeklilik sistemlerinin ekonomik etkileri üzerinde durulacaktır.

2. SOSYAL GÜVENLİK İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

Sigorta; insanların yaşamları boyunca maruz kalacakları risklerin mali neticelerinin getireceği zararları minimuma indirmek için aldıkları önlemlere verilen genel isimdir (Kender,2014). Daha geniş ifadeyle; muhtemel finansal kayıpların giderilmesi için sigorta şirketi ve sigortalının karşılıklı imzalı antlaşma ile devlet tarafından tanınan kurumların ücret karşılığında verdiği finansal desteklerdir. Bu desteklerin temel amacı sigortalıyı riziko gerçekleşmeden önceki en yakın mali durumuna getirmektir. Bu sözleşmelerin uygulanması yasa ve yönetmelikler çerçevesinde, para ile ifade edilebilir varlıkların, kişilerin hayatı veya sağlıkları için önceden bilinmeyen rizikolar için yapılır. Bu sayede hem kişilerin ekonomik zararları giderilir hem de fon birikimi sayesinde ekonomik kaynak sağlanır (Güvel ve Öndaş, 2002).

Özel sigorta; sigortalıların menfaatlerinin gelecekte meydana gelebilecek belirsiz rizikolar nedeniyle isteğe bağlı olarak teminat alındığı sözleşmedir. Benzer rizikolara maruz kalma ihtimali olanların belirli bir prim ödeyerek oluşturdukları havuzdan kayıplarını tazmin etme esasına dayalı ticari faaliyetlerdir. Bu sigorta ile sigortalı, hem bakmakla yükümlü olduğu kişileri hem de kendinin ekonomik çıkarlarını korumuş olur (Sönmez,2008).

Sosyal sigortalar; mali açıdan dar gelirli sınıfta olan kişilerin sosyal refah standardını oluşturmak ve korumak amacıyla devletler tarafından zorunlu tutulan sistemlerdir. Bu sistemin temel amacı; sosyal dengeyi koruyarak güvenliği ve huzuru sağlamaktır. Bu sayede; belirli mesleki, fiziksel, mali ve sosyal risklerin önlenmesi sağlanmaktadır (Satır, 2008).

Bireysel emeklilik sistemi; devletlerin geleneksel olarak kullandıkları sosyal sigorta sisteminin açıklarını gidermek amacıyla kurulan, gönüllü ve belirlenmiş katkı esasına dayalı katılımın benimsendiği, tasarrufların sigortalı üzerinde izlendiği özel bir emeklilik sistemidir. Kurulma nedeni faal çalışma dönemi biten kişilerin, çalışma döneminde ödediği primlerin sermaye piyasasında değerlendirilmesiyle elde edilen gelirlerden alacağı payla, refah seviyelerinin korunmasıdır. Diğer yandan, ülke içinde toplam tasarrufları artırıcı etkisi ve uzun vadeli mevduat olarak değerlendirildiğinde, yatırımların artmasını sağlaması dolayısıyla da işsizliği azaltıcı etkisi nedeniyle devletler tarafından teşvik edilmektedir.

Tablo-2: Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sigortası Özeti

<i>Bireysel Emeklilikte Kalemler</i>	<i>Miktar/Tutar</i>
Katılımcıların Fon Tutarı	134.662,2 milyon TL
Faizli Fon Tutarı	113.001,3 milyon TL
Faizsiz Fon Tutarı	21.660,9 milyon TL
Devlet Katkısı Fon Tutarı	20.920,9 milyon TL
Faizli Devlet Katkısı Fon Tutarı	19.114,3 milyon TL
Faizsiz Devlet Katkısı Fon Tutarı	1.806,5 milyon TL
Şirketlerin Katılımcılarının Toplamı	6.896.567 Kişi
Katkı Payı Tutarı	80.467,3 milyon TL
Yatırıma Yönelen Tutar	78.925,7 milyon TL

Kaynak: URL 1

Sistemde birincil hedef kitle, tasarruf eğilimi göreceli olarak daha yüksek olan toplumun orta ve üst gelir gruplarıdır. Türkiye’de mesleki emeklilik uygulamasının sınırlı düzeyde kalmasının yanı sıra, sigortacılık sektörünün göreceli olarak az gelişmiş olması ve tasarruf bileşeni bulunan uzun vadeli hayat ve irat

sigortalarının yaygın olmaması, ekonomiye önemli katkıları olan uzun vadeli tasarrufların yetersiz kalması sonucunu doğurmuştur (Yazıcı,2015).

3. BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ

Bireysel emeklilik sistemi; yasal alt yapısı ve sistemde yer alan kurumların yapısı itibariyle ekonomik, sosyal ve siyasi istikrarın sağlandığı koşullarda emeklilik döneminde ek gelir sağlayarak refah seviyesini yükseltmeyi, sosyal güvenliğin kapsamını genişletmeyi, kamunun sosyal güvenlik kaynaklı yükünü azaltmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, ekonomiye uzun vadeli kaynak yaratarak istihdamı artırmak, mali sektörde uzun vadeli fonların artması ile kurumsal yatırımcıların gelişmesine olanak sağlamak ve sermaye piyasalarının derinleşmesine fayda sağlamak da sistemin diğer amaçları arasındadır (Çıltık, 2010).

3.1. Bireysel Emeklilik Sisteminin Avantajları

Bireysel emeklilik sistemi hem katılımcıya hem de katılımcı adına katkıda bulunan işverene büyük avantajlar sağlar. Bunlar (Yanardağ,2010):

- Marjinal tasarrufu artırır.
- Emeklilik planı sunumunda büyük esneklik sağlar.
- Aktüeryal denge: Yapılan katkılar ile sağlanan menfaatlerin eşitliğini sağlar
- Bireylerin risk ve getiri tercihi yapmasına olanak sağlar
- Bireylerin emeklilikleri ile ilgili sorumluluk almalarını sağlar
- Fonlar üzerinde sahiplik duygusu artırır
- Fonların uzmanlar tarafından yönetilmesi
- Kamu emeklilik sistemlerine göre daha yüksek reel getiri sağlar
- Bireylerin daha uzun süre çalışmaya ve katkı yapmaya teşvik eder.

3.2. Bireysel Emeklilik Sisteminin Dezavantajları

Bireysel emeklilik sisteminin dezavantajları ise (Yüccer,2010);

- Sistemin işlerliği ve güvenirliliği, yüksek idari ve pazarlama maliyetleri getirmektedir.
- Bireylerin katılımına dayalı bu sistemde, emeklilik döneminde elde edilecek gelir açısından katılımcılar arasında büyük dalgalanmalar olacaktır.
- Masraf kesintileri nedeniyle yatırım performanslarının karşılaştırılmasında zorluklar yaşanacaktır.
- Sistemin iyi işlemesi için detaylı düzenleme ve denetleme gerekecektir
- Bireysel emeklilik sistemini gelişiminin önünde bir takım engeller bulunmaktadır.
- İnsanlar kısa vadede sonuç alınmayacak girişimlerden genellikle kaçınmaktadır.
- Yatırım fonlarının niteliği gereği önceden getiri düzeyi konusunda garanti verilmesi mümkün değildir.
- Sistemin önündeki en büyük engellerden biri de ekonomik ve siyasi belirsizliktir.
- Ekonomik istikrarın sağlanmaması, kamunun borçlanma gereksiniminin artarak devam etmesi, girişimcilerin, yatırımcıların önünü görmemesi ekonomik gelişmeyi engellemektedir.

3.3. Bireysel Emeklilik Sistemleri Katılım Düzenleri

Tüm OECD ülkelerinde fonlu/fonlanmış emeklilik sistemleri, çalışanların emeklilik güvencelerini beslemektedir. Fonlu emeklilik sistemleri otomatik veya gönüllü katılıma dayalı işveren bazlı veya bireysel hesaplı olabilmektedir.

Tablo-3: Bireysel Emeklilik Sistemleri Katılım Düzenleri

Emeklilik Plan Türü	Uygulayan Ülkeler
İşveren bazlı fayda esaslı zorunlu emeklilik planları	Kore ve Hollanda
İşveren bazlı fayda esaslı gönüllü emeklilik planları	Kanada, Almanya, Japonya, İngiltere ve ABD
İşveren bazlı katkı esaslı zorunlu emeklilik planları	Avustralya, Hong Kong, Çin, Kore, Singapur, ve İsveç
İşveren bazlı katkı esaslı gönüllü emeklilik planları	Kanada, Fransa, Almanya, Japonya, Polonya, Slovak Cumhuriyeti ve ABD
Otomatik katılımlı zorunlu emeklilik planları	İtalya, Yeni Zelanda, İngiltere, ABD ve Türkiye
Zorunlu bireysel emeklilik planları	Şili, Meksika
Gönüllü bireysel emeklilik planları	Çek Cumhuriyeti, Yeni Zelanda(Kiwisaver) ve ABD'de (IRA hesapları)

Kaynak: OECD Pension Markets in Focus No.17, 2020

Her ülkede farklı bir çerçevede uygulanmakla birlikte, tüm seçeneklerin ortak özelliği, fon sistemi olarak adlandırılan bir finansman yöntemiyle, her aktif bireyin çalışma yaşamı boyunca düzenli tasarrufla bulunarak emeklilik yıllarında karşılaşılabilecek giderleri önceden fonlamasının sağlanmasıdır (Akbulak ve Akbulak, 2004).

4. BİREYSEL EMEKLİLİK SİGORTASI FONLARININ EKONOMİK ETKİLERİ

4.1. Toplam Tasarruflara Etkileri

Bireylerin harcama yerine gelirlerinin bir kısmını biriktirmesi ile tasarruflar oluşur. Bu tasarrufların ekonomiye kazandırılması ise devletin ve ekonomik sistemin temel görevidir. Devletler çeşitli yollarla vatandaşlarını tasarrufa özendirir. En çok karşılaşılan tasarruf mekanizması banka mevduatları olmakla birlikte bu tasarruf yöntemi vadesinin kısa ve sürekliliğinin belirsiz olması nedeniyle uzun vadeli yatırımlara finansman kaynağı olması risklidir. Bu nedenlerle hem sosyal güvenliği artırıcı tedbir olarak hem de uzun vadeli tasarruf olarak bireysel emeklilik sigortası fonları teşvik edilmektedir. Bu fonlar sayesinde katılımcılar kamu gözetiminde kazançlarını ve gelecek getirilerini görebilmektedir.

Tablo-4: Emeklilik Fonlarının Varlıkları Toplamı, (Milyon ABD doları), 2014 – 2019

Üke/Yıl	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Avustralya	1 634 818	1 474 533	1 492 332	1 797 033	1 819 390	1 813 077
Avusturya	23 276	22 393	21 980	26 772	24 533	27 294
Belçika	27 561	26 337	30 612	40 879	35 213	45 376
Kanada	1 297 508	1 195 696	1 289 362	1 469 889	1 372 822	1 597 003
Şili	165 432	154 711	174 480	210 512	193 110	215 373
Kolombiya	63 742	51 968	64 578	77 643	72 228	86 092
Çek Cumhuriyeti	14 854	15 028	15 684	20 920	20 935	22 445
Danimarka	152 349	130 393	138 345	160 173	154 373	169 434
Estonya	2 676	2 844	3 264	4 365	4 511	5 342
Finlandiya	126 446	112 509	116 075	140 621	132 184	140 362
Fransa	12 594	13 262	14 757	19 154	19 007	22 468
Almanya	236 204	220 177	227 312	270 925	268 546	290 524
Yunanistan	1 322	1 236	1 254	1 605	1 584	1 750
Macaristan	5 043	4 819	5 105	6 363	5 876	6 098
İzlanda	22 985	25 277	30 524	37 962	36 437	41 041
İrlanda	130 880	116 650	101 684	120 170	118 508	140 425
İsrail	153 547	160 833	175 958	211 424	198 895	252 459
İtalya	130 658	122 474	130 334	157 387	153 471	169 151
Japonya	869 084		967 680	983 197	1 024 787	1 045 497
Kore	98 784	108 873	122 620	158 262	170 757	191 061
Letonya	342	361	403	521	529	629
Litvanya	2 330	2 376	2 713	3 613	3 739	4 517
Lüksemburg	1 801	1 572	1 659	1 941	1 853	2 020
Meksika	181 881	163 963	145 820	173 621	181 697	211 538
Hollanda	1 282 009	1 266 434	1 360 625	1 631 230	1 538 570	1 769 522
Yeni Zelanda	40 496	39 729	45 370	53 975	54 327	65 769
Norveç	37 380	34 210	36 899	42 103	40 013	43 983
Polonya	43 126	36 608	36 930	51 855	42 235	41 028
Portekiz	21 254	19 775	19 467	23 694	22 290	24 521
Slovak cumhuriyeti	9 645	8 750	9 523	11 965	12 038	13 324
Slovenya	2 566	2 419	2 436	2 945	2 954	3 234
İspanya	121 585	113 175	112 021	132 129	121 437	129 949
İsveç	47 036	43 698	20 129	22 610	21 117	22 840
İsviçre	785 906	794 358	810 967	916 821	889 456	1 036 793
Türkiye	41 119	37 196	35 217	21 073	17 541	21 325
Birleşik Krallık	2 784 630	2 741 924	2 607 820	2 998 182	2 809 112	3 160 662
Amerika Birleşik Devletleri	14 344 489	14 173 748	14 872 587	16 733 569	15 994 630	18 385 322

Kaynak: URL 2

Bireysel emeklilik fonlarının toplam tasarruflar üzerinde etkili olmasının sebeplerinin başında bu sistem için uygulanan vergi teşvikleri gelmektedir. Kişiler bireysel emeklilik fonlarında elde ettikleri getiriler için emeklilik dönemine kadar herhangi bir vergi ödememezken, diğer yatırımları için elde ettikleri getiri oranına göre vergi ödeyeceklerdir. Daha yüksek getiri beklentisi kişilerin tasarruf eğilimini arttırmalarına sebep olmaktadır. Tasarruf seviyesini düşük tutmak, kişilerin emeklilikte hedefledikleri tüketim seviyesi için yeterli olsa bile, vergi teşvikleri ile beraber daha yüksek getiri sağlamak ve emeklilikte tüketim seviyesini daha yükseklerle çekmek için, kişileri daha fazla tasarruf yapmaya yönelmektedir (Ergenekon,1998).

4.2. Finansal Piyasalara Etkileri

Emeklilik Yatırım Fonlarının, yatırım stratejilerinde uzun vadede yüksek kazanç elde etme arayışında olmaları, beraberinde kaliteli bir risk yönetimi ile profesyonel bir portföy yönetimini gerektirmektedir. Bu husus, uzun vadede makroekonomik açıdan ekonomik büyümeyi ve ulusal tasarrufları artırıcı bir etki yaratacaktır. Şili ve OECD ülkeleri ile Asya ve diğer Latin Amerika ülkelerinde sosyal güvenlik alanında yaşanan deneyimler, doğru makroekonomik istikrar politikalarının uygulanması koşulu ile Emeklilik Yatırım Fonlarının sermaye piyasalarının gelişiminde önemli bir rol oynayabileceğini ortaya koymuştur. Bununla beraber Emeklilik Yatırım Fonları ile finansal piyasalar arasında dinamik bir etkileşim bulunmaktadır. Bu karşılıklı dinamik etki-tepki mekanizması, gelişmiş ya da gelişmekte olan sermaye piyasaları için gerekli itici gücü oluşturmaktadır (Dalğar,2007).

Tablo-5: Bireysel Emeklilik Yatırımları Toplamı, (Milyon ABD doları), 2014 - 2019

Üke/Yıl	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Avustralya	1 681 786.3	1 517 612.5	1 532 849.4	1 838 864.8	1 858 709.9	1 853 120.2
Avusturya						
Belçika				190 734.7	180 379.1	187 122.4
Kanada	2 446 199.5	2 225 731.9	2 378 020.4	2 721 976.1	2 524 309.1	2 814 496.5
Şili	165 431.5	154 711.2	174 479.8	210 512.3	193 110.0	215 373.4
Kolombiya	63 741.6	51 968.2	64 578.4	77 642.9	72 227.8	86 091.8
Çek Cumhuriyeti	14 854.0	15 028.5	15 683.9	20 919.9	20 935.1	22 445.1
Danimarka	655 856.7	598 573.9	611 895.4	721 673.5	677 088.1	761 777.5
Estonya	3 086.7	3 225.9	3 656.1	4 838.6	4 977.6	5 857.0
Finlandiya	148 854.7	132 904.8	134 867.4	162 379.6	151 947.3	160 854.6
Fransa	226 372.1	212 254.3	242 591.8	293 234.8	289 680.4	288 035.3
Almanya	236 203.9	220 177.4	227 311.9	270 924.5	268 545.5	290 524.2
Yunanistan	1 322.2	1 235.7	1 254.1	1 604.9	1 584.4	1 750.0
Macaristan			7 039.8	8 769.8	7 968.1	8 494.8
İzlanda	24 243.7	26 650.6	32 359.3	40 255.5	38 796.0	43 641.9
İrlanda	136 534.8	122 324.2	107 780.7	127 769.8	125 746.2	148 913.4
İsrail	154 304.8	165 228.0	177 293.2	215 029.5	203 223.5	259 912.1
İtalya	162 888.6	154 990.6	165 237.6	200 850.4	197 817.1	218 475.5
Japonya	869 084.0		1 598 099.6	1 623 544.7	1 693 428.0	1 733 562.1
Kore	326 908.8	343 315.5	364 633.7	445 617.8	455 006.6	465 564.0
Letonya	2 813.1	2 916.5	3 339.7	4 448.3	4 659.6	5 701.0
Litvanya	2 329.6	2 376.0	2 713.3	3 612.6	3 739.1	4 517.3
Lüksemburg	1 801.4	1 571.8	1 659.0	1 941.1	1 852.7	2 020.0
Meksika	195 520.7	175 939.1	156 502.6	185 638.1	194 030.8	238 401.2
Hollanda	1 282 009.5	1 266 433.5	1 360 624.9	1 631 230.3	1 538 569.7	1 769 522.4
Yeni Zelanda	40 495.5	39 729.4	45 370.4	53 975.2	54 327.3	65 769.1
Norveç						
Polonya	47 051.8	40 470.1	41 038.5	57 641.7	47 986.8	47 760.7
Portekiz				45 600.6	44 543.5	49 315.2
Slovak Cumhuriyeti	9 644.6	8 749.9	9 522.6	11 964.8	12 038.5	13 323.5
Slovenya	3 109.8	2 926.7	2 963.0	3 591.2	3 594.6	3 939.6
İspanya	183 600.2	168 043.9	164 240.5	189 360.9	173 296.6	182 493.7
İsveç	383 674.0	374 145.6	389 264.1	505 463.7	470 565.9	539 365.9
İsviçre	880 702.6	892 585.6	909 680.7	1 022 637.4	995 826.2	1 144 975.9
Türkiye	41 119.0	37 196.5	35 216.6			
Birleşik Krallık	2 784 629.5	2 741 924.0	2 607 819.8	2 998 181.6	2 809 111.7	3 160 662.3
ABD	23 936 154.5	23 982 057.2	25 288 077.5	28 748 484.6	27 798 417.9	32 216 825.2

Kaynak: URL 2

Tablo 3'te görüldüğü gibi Bireysel Emeklilik fonları yatırım tutarları ülkelerin sermaye birikimlerinin sağlanması açısından son derece önemlidir. En yüksek yatırıma dönuşen fonlar; Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve Birleşik Krallık olmuştur.

4.3. Emeklilik Yatırım Fonlarının Portföy Yapısı ve Yönetimi

Emeklilik fonları portföy sınırlandırmaları ile ilgili düzenlemeler dünyada iki şekilde olabilmektedir: Birinci yöntem, "Basiretli Yönetim" ya da "Basiretli İnsan Kuralı" (Prudent Man Rule), ikinci yöntem "Sınırlandırılmış Yönetim" ya da "Nicel Düzenlemeler" (Quantitative Regulations) denilmektedir. Basiretli Yönetimin ABD uygulamasında, başkalarının para yatırımlarından sorumlu olanlar, gelirdede olduğu gibi, sermayenin de güvenliği için ihtiyatlı, basiretli, zekice ve takdir edilecek şekilde davranması gerekliliği esas alınmıştır. İngiltere uygulamasında ise yöneticilerin şahsi işleriyle ilgili nasıl önlem alması gerekiyorsa, portföy yönetimiyle ilgili görevlerini de aynı derecede hassasiyetle yerine getirmesi gerekliliği esas alınmıştır. Sınırlandırılmış Yönetimde, fon yönetiminin hangi yatırım araçlarına, azami ne kadar yatırım yapabileceği önceden düzenlenmektedir. Basiretli yönetime göre tutucu bir yaklaşım olan üst-sınır uygulamasında amaç, bireylerin emeklilik tasarruflarının, fon yönetiminde, fonun varlığını tehlikeye atacak şekilde risk taşıyan spekülasyon yatırım araçlarına yönltilmesini engellemek; belirlenen portföy çeşitliliği sayesinde riski azaltmaktır. Derinliği olmayan, spekülasyona açık, istikrarsız para ve sermaye piyasalarına sahip ülkelerde, yatırım yapılacak yatırım araçlarına kamu otoritesince üst limitler konması yaygın bir durumdur. Bu yapı sayesinde gelişmekte olan ülkeler, belirsizliği fazla olan sermaye piyasasına yapılacak yatırımların toplam yatırımlar içindeki payını azaltmayı amaçlamaktadır (Şentürk,2000).

5. SONUÇ

Bireysel emeklilik sistemleri sayesinde devletlerin geleneksel anlamda uyguladığı sosyal güvenlik sistemlerinin açıkların kapanması sağlanmaktadır. Günümüzde uygulanabilecek makul bir sistem olarak, kişisel tercihleri ön planda tutması ve kitleleri tasarruf yapmaya itmesi nedeniyle makroekonomik etkileri olumlu olan bir sistem olarak devletlerin izin verdiği alternatif fon toplama yöntemlerinden biridir. Bu sistemde kişiler, kamu denetiminin sağlandığı ama özel teşebbüslerin faaliyet gösterdiği finansal yapılar üzerinden gelecek beklentilerini karşılamaktadır. Sigortacılık sistemine bağlı olarak kişisel tercihlerle kullanılan bu sistem ile kamu yatırımlarının etkinliği artmaktadır.

Türkiye'de uygulanan bireysel emeklilik sistemi devletin işletmesini yaptığı kuruluşlar olmadığı gibi devlet kuruluşları yapısında da değildir. Kamuya ait sosyal güvenlik kurumları özelleştirilemediği veya bir kısmının sermaye piyasasına açılmayacağı için yeni sistem özel sektör tarafından işletilmektedir. Türkiye'de bireysel emeklilik sigortaları halihazırda sistemlere alternatif veya ikamesi değil ek olarak kişisel tercihlere binaen uygulanmaktadır. Ek tercih olarak çalışanların emeklilik yaşamlarında fazladan gelir sağlamaları hedeflenirken ekonomik açıdan sağlanacak uzun vadeli tasarruflarla kaynak birikimi sağlanmaktadır. Ayrıca vergi geliri ile devlet bütçesine katkı sağlamaktadır.

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde uygulanan yöntemler ise, şu anki yöntemlerin eksikliklerinin giderilmesi ve sigortacılık mantığıyla çalışan özel teşebbüsleri denetlemek suretiyle yeni sistemler oluşturmaktır. Bundan dolayı devletler bireysel emeklilik sistemlerini kullanarak çalışanların katkılarını alan fon toplama yöntemini tercih etmektedir. Bireysel emeklilik gibi alternatif yöntemler sayesinde kamu üstündeki mali yükler azalmakta ve yatırımları daha verimli yapabilmektedir.

Portföy yönetim ilkeleri çerçevesinde yatırımlara yöneltilen kurumsal yapılar haline gelen Emeklilik Yatırım Fonları son yıllarda büyük önem kazanmaktadır. Bu sayede yeni finansal kurumların gelişmesi, sermaye piyasasının derinleşmesi, uzun dönemli tasarrufların artması mümkün olmaktadır. Aynı paralelde Türkiye'de geçtiğimiz yıllarda kurulan bireysel emeklilik sisteminde birikecek fonların belirli portföy sınırlandırmalarına rağmen, sermaye piyasalarına derinlik ve bu piyasaların gelişimine ivme kazandırması beklenmektedir.

Bu sonuçların dışında Bireysel emeklilik sistemlerinin ekonomiye etkilerinin artırılması ve verimliliğinin artırılması için yenilikçilik faaliyetlerinde bulunulması kaçınılmaz bir zorunluluktur. Yenilikler; yeni veya geliştirilmiş ürünler, hizmetler, süreçler veya gelişmiş organizasyon veya pazarlama stratejilerini, bir fikrin bir pazarlama ürününe veya hizmetine dönüştürülmesini, yeni veya

iyileştirilmiş üretim veya dağıtım süreçlerini veya yeni bir sosyal hizmet sağlama yöntemini içerir. Teknolojik gelişmelerin hızla yaşandığı günümüzde gerek firma gerekse ülke bazında değişimlere ayak uydurmak bir ihtiyaçtan çok zorunluluk haline gelmiştir. Bu nedenle, küresel dünyanın ekonomik pazarından en yüksek payı alabilmek için hem şirketler hem de devletler büyük bir inovatif (yenilikçi) yarış içine girmişlerdir Bireysel emeklilik şirketleri de bu tanımlara uygun yenilik faaliyetleri yürütmelidir.

İlerleyen çalışmalarda bireysel emeklilik fonlarında yapılan yenilikçilik faaliyetlerin sektöre yansımaları çalışılması uygun olacaktır.

KAYNAKÇA

- AKBULAK, S. & AKBULAK, Y. (2004). Sosyal Güvenlik Kurumlarının Kaynak Sorunları ve Çözüm Önerileri, Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Yaşanan Sorunlar ve Alınması Gereken Önlemler, MHUV Ekonomik ve Mali Araştırma Yarışması. *Maliye Hesap Uzmanları Vakfı Yayınları*, (17), 111.
- ALPER, Y. & TATLIOĞLU İ. (1994). *21. Yüzyıla Doğru Sosyal Güvenlik*. Bursa: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- ANTOLIN, P., PAYET, S. ve YERMO, J. (2012). Coverage of Private Pension Systems: Evidence and Policy Options, OECD Working Papers on Finance. *Insurance and Private Pensions*, 20, 1-36.
- ASAMINEW, E. (2010). Adopting Private Pension System in Ethiopia, The African Symposium: An on Line. *Journal of African Educational Research Network*, 10(1), 7-13.
- CIGNAFİNANS (2014). *Dünyada Bireysel Emeklilik*. (<https://www.cigna.com.tr/> E. Tarihi 15.10.2020)
- ÇILTIK, M. M. (2010), *Bireysel Emeklilik Sistemi: Sorunları ve Çözüm Önerileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- DALĞAR, H.(2007). Kurumsal Yatırımcılar Olarak Emeklilik Yatırım Fonlarını ve Performanslarının Değerlendirilmesi. *Türk Bankalar Birliği Yayınları*,(249), 92-107.
- DİLİK, S. (2009) Sosyal Güvenliğin Karşılıdığı Riskler ve Türkiye’de Durum. *İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, 2(1), 1-15.
- ENACHE, C., MILOS, L. & MILOS M. (2015). Pension Reform and Capital Market Development in Central and Eastern Countries. *Economic Research*, 18(48),946- 966.
- ERGENEKON, Ç.(1998). *Özel Emeklilik Fonları Şili Örneğinden Alınacak Dersler*. İstanbul: Nadir Kitap.
- GUERAINEAU, S. & SAWADOGO, R. (2015). Does Insurance Development Affect The Financial Markets in Developing Countries? *International Finance and Banking*, 3(1), 136-149.
- GÜVEL, E., GÜVEL, A. & ÖNDAŞ, A. (2002). *Sigortacılık*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- JAWADI, F., BRUNEAU, C. & SGAHIERJ, N. (2009). Non- Linear Cointegration Relationship between Non- Life Insurance Premium and Financial Markets. *The Journal of Risk and Insurance*, 76(3), 753-783.
- JUTTING, J. (1999). Strengthening Social Security Systems in Rural Areas of Developing Countries. *ZEF-Discussion Papers on Development Policy*, (9),1-15.
- KENDER, R. (2014). *Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku: Sigorta Müessesesi, Sigorta Sözleşmesi*, İstanbul: XII Levha.
- MESIKE, G. & IBIWOYE, A. (2012). Pension Reform and Financial Development Nexus: Evidence From Nigeria. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 2(6), 574-586.
- ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT [OECD]. OECD Pension Markets in Focus No.17(2020) (<https://www.oecd.org> Erişim Tarihi 19.10.2020)

- OLAYUNGBO, D.O. (2015). Insurance Demand, Financial Development and Economic Growth in South Africa: Evidence from Toda-Yamamoto Causality Test. *Journal of Applied Economics and Business*, 3(3), 35-54
- ORENSTEIN, M. A. (2003). Mapping the Diffusion of Pension Innovation, Pension Reform in Europe: Process and Progress. *The World Bank*, 171-192.
- RUST, J. (2002). Main Points From World Bank Report On: Averting The Old Age Crisis. *Econ*, (698), 1-4.
- SATIR, A. (2008). *Bireysel Emeklilik Sistemi ve Türkiye'deki Uygulaması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- SIBINDI, A.B. (2014). Life Insurance, Financial Development and Economic Growth in South Africa. *Risk Governance & Control: Financial Markets & Institutions*, 4 (3), 7-14.
- SÖNMEZ, D. (2008). *Bireysel Emeklilik Sistemi ve Beklentiler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kadir Has Üniversitesi, İstanbul.
- ŞENER, O. ve AKIN, F. (2010). Özel Emeklilik Fonları ve Türkiye'de Bireylerin Bireysel Emeklilik Sistemine Giriş Kararlarını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 28(1), 291-312.
- ŞENTÜRK, Ş. S. (2000). Özel Emeklilik Fonlarında Vergilendirme ve Fon Yönetimi. *Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği Yayını*, (10), 9-11.
- TALAS, C. (2003). *Toplumsal Ekonomi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- TANRIVERDİ, H.(2000). Sendikal Profilden Türkiye Gerçekleri. *Hizmet İş Sendikası Eğitim Yayınları*, (29),136.
- TUNCAY, A. C. (2002). *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- YANARDAĞ, M. Ö.(2010), *Türkiye'de Sosyal Güvenlik Sistemi ve Bireysel Emeklilik Sisteminin Etkinliği: Muğla İli Üzerine Ampirik Bir İnceleme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Muğla Üniversitesi, Muğla.
- YAZICI, S. (2015). *Bireysel Emeklilik Sistemi ve Türkiye Uygulaması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- YÜCCER, V. (2010). *Bireysel Emeklilik Sistemi ve Tatmini*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- URL 1 <https://www.egm.org.tr>, 05.10.2020
- URL 2 <https://data.oecd.org/pension/pension-funds-assets.htm>, 07.10.2020